

Helybengalopp a barikádon

Döbrentei Kornél: *Az igazság merész ábítása*

zakolczay Lajos azt írja Döbrentei Kornélról: „komor lelkesült-

ségű ábrázatán” a valóság minden szelete, jó és rossz történése látszik. Aki ismeri Döbrenteit, tudja: tényleg afféle végvári katona ő, miként Szakolczay is írja – aligha véletlen, ha e sorok írója is évtizedek óta úgy érzi, tábornok úrnak *kell* olykor szólítania –, ám ez a gyakran szigorúnak tűnő, zsigereiben is katonás férfiú tulajdonképpen „csak” folyamatosan és elszántan farkasszemet néz a valóság minden jó és rossz történéisével. És mert körülöttünk a magyar valóság olyan, amilyen: ezért a néha érthetetlennek látszó szigor és kíméletlen számonkérés, az olykor kifejezetten morózusnak tűnő attitűd és/vagy rosszkedvű ügyeletes tiszteket megszégyenítő stílus. Ráadásul: költőről – egészítsük ki: *elsősorban* költőről – lévén szó, a sajtósági látás- és közelítésmód, a lírai én megannyi különleges kivetülési formája végvári vitézek esetében eleve kíméletlen ítélkezést feltételez, de legalább ennyire sokszor megéjtően eredeti és szellemes játszadozást is – mondjuk a lassacskán klasszikus *Átpingált márciustól a Vitézeknek való dévaj balladáig* –, mégis: a politikum, a közéletiség, a haza, a nemzet valódi sorskérdéseinek harcos és felelős állandó középpontba helyezése az igazán

KAIROSZ KIADÓ,
2012

lényeges. És ez már jó ideje szétfeszíti a verstan kereteket. Régi és jól ismert, mondhatni klasszikus eset: még Petőfi-nek sem elég csupán a költészet, nevezetes és oly keserű választási kudarcára vagy akár a korabeli magyar vidéki élet anomáliáira prózában – naplóban, úti jegyzetekben – kell reflektálnia. A lírától alapvetően eltérő eszközökkel, de azonos szemlélettel, indulattal – és hatásfokkal. A példák még jócskán sorolhatók, Adytól Kosztolányin és Sinkán át Buda Ferencig – nem beszélve olyan költői életművek prózában – esszében, közéleti publicisztikában – történő sajtósági „újránemesedéséről”, különleges metamorfózisáról, mint Illyés Gyuláé vagy Csoóri Sándoré.

Rögtön leszögezendő tehát: a publicisztikus, esszéista megszólalás Döbrentei esetében majdhogynem természetes, hangjából, világlátásából, költői-emberi alkatából természetszerűen adódó következmény. Nem is akármilyen kollekciónal nyitott: az igen emlékezetes *Sötét delelés* (Felsőmagyarország, 1996) több olyan írást (*Dugovics Titusz, A magyar idő, Háló nélkül, Rázom a rácsot*) tartalmazott, melyek azt engedték sejtetni: úgy lehet, itt a Csoóri Sándor-i, a hetvenes évek második és a nyolcvanas évek első felében revelációként ható új magyar

esszé méltó folytatója, egy fiatalabb nemzedék Csoóri eszmevilágát egyéni módon vállaló képviselőjének tolmácsolásában. És néhány éven belül megszorodtak a Döbrentei-próza-kötetek: a Püski Kiadó jóvoltából sorra napvilágot látott *A hadrafoghatóság ábrándja* (2000), a *Vajúdó feltámadás* (2002) és a *Helybengalopp* (2005). Közös jellemzőjük, hogy a 12 évvel ezelőtt megjelent kötet alapvetését görgették tovább, az adott történelmi idő által meghatározott súlyos sziklák gyanánt. Mert oly korban kell élnie, amikor – miként egyik régi rádiójegyzetében írja – „a fonákjára fordítottak igaz ünnepeink, hatalmi érdekek sajátítják ki, hamisítják meg, s tesznek gyökerelenné nemzedékeket”. Szent Lászlónak visszaszólván az évszázadokba: „valamikor az árat Te szabtdad, mostanra már csak mi fizetünk s a hozzánk hasonlóan történelmi balekká tett népek”. És a legvégén hozzászól a publicisztikájára alighanem leginkább jellemző „historikus svédcsavart”, nemcsak élővé és maivá, de különlegesen emlékeztetéssé is varázsolva tárgyát: „...hermába zárt fejed még évszázadokon át a seregek előtt vitték harcra-buzdításul. A tatárokkal vívott egyik csata során az ezüst fej eltűnt, majd amikor előkerült, nedves volt, mintha megizzadt volna a vitézi szellem fölizzításában. Ha ma jönnél segíteni, hiszem, jobban megizzadnál; idvez légy kegyelmes Szent László király.” Döbrentei is harcra buzdít, izzad, mint Szent László király, pöröl, mint Berzsenyi vagy Makovecz, és legfőképpen: maga is küzd, mint talán legkedvesebb költője, Balassi, kihez annak idején egyik legszuggesztívebb versét írta (*Magyaroknak való*). Itt és így érhető tetten az igazi és egyetlen folytonosság.

A 2012-es könyvhétre megjelent kötet egyszerre tartalmaz újabb és régibb Döbrentei-publicisztikákat és a költővel készült interjúkat, róla szóló írásokat. A kötet szerkesztőjének előszava szerint költőnk mindig is nagy merésze volt az igazság áhításának, tudván, hogy hatékonyan cselekedni csak nemzetben és értékelvően gondolkodva lehet, éppen a legeslegfontosabb: magyar megmaradásunk érdekében. „Ehhez viszont tűzből kell újjászületni, tűzből kell megerősödni... ezt a hevületet adta és adja Döb-

rentei a verseivel és az írásaival.” *Az igazság merész ábítása* tehát sort folytat és ki is teljesít: nemcsak azt mutatja fel, mi is történt, hogyan is telt-múlt az idő a barikádon az elmúlt tíz esztendő alatt, de azt is elének tárja, mi mindent is kellett és kell átélnie, éreznie a harcosnak, aki a lelke mélyén jól tudja, hogy az „egy Schéner-huszárra” írott, kötetcímet adó vers helybengaloppja az igazán helytálló állapot- és helyzetrajz, és hogy küzdeni akár még bizakodás nélkül is lehet és kell. Ezt az evidenciát mutatják a *Veszélyes üzem Magyarország*-ciklus többnyire napilapokban megjelent és hétköznapiaink küzdő cikkei és a beszédes című *Bevégyetlen szabadságbarcaink*-kollekcióban napvilágot látott írások, a Csoóri Sándor előtti tisztelgéstől a hetvenéves Bakay Kornél köszöntéséig, Szaniszló Ferenc méltatásáig vagy a Rakásnyi Gellértnek a túlvilágra írott levélig. A korábról, már előzőleg napvilágot látott és így már jórészt ismert Döbrentei-interjúk – a kötetnyitó beszélgetés Trianonról Szidiropulosz Archimédesszel, a Bene Évával folytatott és a Kairosz Kiadó *Magyarnak lenni*-sorozatában *Magyarországgal Istennek terve van* címmel külön kötetben is megjelent vagy a Csűrös Csilla által készített interjú – jól és hatásosan egészítik ki a prózagyjűjteményt. Amelynek kapcsán el kell mondani: hiányérzetet elsősorban az kelt, hogy nem olvashatunk olyan írásokat, mint például az időnként ígéző szépségű *Emlék az örökkévalóságról*, amely ugyan 2003-ban íródott és a 2005-ben kiadott *Helybengaloppban* kapott helyet – ám ha a kötet szerkesztési elveibe belefért, hogy a szintén 2005-ös *Röntgenkép egy trójai falóról* vagy pláne az 1992-ben írott *Akiról a hóhér mértéket vett* (vagy az ugyanebből az évből való Kárpáti Kamill-beszélgetés) a legfrissebb gyűjteménybe helyeztessék – legalább néhány, az esszé lírai, legnemesebb hagyományait folytató, a prózában is igazán Szépíró költőt felmutatni képes opusz is helyt kellett volna kapjon. Amelyek a tiszta költészetet költöztetik egy másik, nem kevésbé megragadó műnembe. Döbrentei képes erre, de úgy tűnik, az önmagára szabott és természetesen levethet-

[Szemle]

len harcosi attitűd, a permanens jelenlét a barikádon mintha eleve kizárná az ilyesféle teljesítmények sűrűbb jelenlétét, az esszét, úgy tűnik, ezen írások terhére szorítja vissza, váltja föl az írói jegyzet és a publicisztika. Kár. (Pedig – mondanunk sem kell – a komor lelkesültségű mai katona-költő sziklát megtartó ereje és az esendő, mély érzésű magyar férfi sokszor a könnyes részvét és a Tóth Árpád-i, Juhász Gyula-i gyönyörű szomorúság megrendültségeit tolmácsoló hangja egyáltalán nem zárja ki egymást.)

Döbrentei Kornél, e könyvből is kiderül, tisztában van vele, hogy 2007-ben megjelent összegyűjtött verseinek (*Tartsd meg a sziklát*) alapmotívuma ugyanaz, mint amit a nagy ívű, negyven év termését tartalmazó kötet utószavát író Szakolczay Lajosnak a

költő komor lelkesültségű ábrázatát elénk villantó képe sugall: hogy igenis, versben, prózában, az a dolgunk, hogy Sziszüphosz-ként toljuk fel újra meg újra a hegyre sziklát, hátha egyszer fennmarad – ezért meg kell próbálnunk megtartani. Egyfolytában. Még ha reménytelen is. Hiszen voltaképpen az igazság mégoly merész áhítása is helybengalopp. És a remény, úgy lehet, éppen a reménytelenségben van. Közben persze a barikádon nagy a zűrzavar, tolakodás, hangzavar mindenfelé, gyakran érthetetlen parancsok és még érthetlenebb végrehajtások, váratlan hőstettek és régóta várt ámulások, dermedt hideg és fullasztó hőség, szimulán. Jó, hogy van néhány biztos pont.

DOMONKOS LÁSZLÓ

DOMONKOS LÁSZLÓ (1951) Budapesten élő író, közíró, esszéista. Korábban a Duna Televízió szerkesztőjeként dolgozott. Legutóbbi kötetei: *Az elfelejtett parancsnok – Kratochvíl Károly élete* (2010), *A kicserélt város – Fiume: volt és van* (2010).

